

Bekenden en onbekenden uit eigen huis

Gagea lutea

Lapiedra martinezii

Acis nicaeensis

Dit jaar zal Peter Knippels in de serie De Wereldbol de lezer informeren over allerlei bolgewassen, over hun herkomst, en over hun toepassingsmogelijkheden. In de eerste aflevering blijven we dicht bij huis: Europa. Een continent met een flinke schat aan bollen en knollen.

Tekst en foto's: Peter Knippels

“O fschoon onze bloembollen tot de meest eigenaardige-nationale voortbrengselen van den Nederlandschen bodem behooren, zijn zij zonder uitzondering van vreemden oorsprong. De eerste sporen van het verhandelen van bloembollen dagtekenen reeds van het tijdstip, waarop de eerste bolgewassen uit Zuid- en Oost-Europa en aangrenzende landen waren ingevoerd”. Met deze zin opent Drie eeuwen bloembollen-export uit 1946 van E.H. Krelage.

De eerste bloembollen in Europa werden in het wild verzameld door zogenaamde wortelsnijders. De interesse in bloembollen kwam uit de medische hoek en richtte zich op het onderzoeken van de mogelijkheden als medicijn. De eerste collecties werden door apothekers en artsen aangelegd. Later vonden de planten hun weg naar mensen die vooral interesse toonden vanuit botanisch oogpunt.

Het is niet verwonderlijk dat de eerste bloembollen die in Nederland, Vlaanderen en noord-Frankrijk werden geteeld gewassen waren die uit Europa kwamen. Het waren geen bolgewassen die toentertijd in Nederland in het wild voorkwamen, maar gewassen uit Zuid-Europa.

Als je alles op een rijtje zet, dan zie je dat in Europa een zeer groot aantal bolgewassen groeit: Allium, Arum, Bellevalia, Biarum, Bulbocodi-

um, Colchicum, Dracunculus, Erythronium, Fritillaria, Gagea, Galanthus, Gladiolus, Hermodactylus, Hyacinthoides, Hyacinthus, Leucojum, Lilium, Muscari, Narcissus, Tulipa, Ornithogalum, Pancratium, Romulea, Scilla, Urginea.

Het lijstje geslachten overlezend, dan blijkt dat van een groot aantal geslachten soorten en cultivars in cultuur zijn, maar niet van alle geslachten.

GEELSTER

Het geslacht Gagea, Nederlandse naam geelster, omvat voorjaarsbloeiende bolgewassen die voorkomen in Europa en het westelijke gedeelte van Azië. Zoals blijkt uit de Nederlandse naam zijn de bloemen geel en vertonen deze overeenkomsten met die van Ornithogalum. De soorten komen vrij algemeen voor in Europa. Zo komt G. villosa in Nederland voor, met name in Limburg. Algemeen komt het soort er niet voor; het staat op de rode lijst. Op de foto Gagea lutea, die begin april is gefotografeerd in een botanische tuin in Warschau, waar het bijna als onkruid groeide.

Zo'n 10 jaar geleden kocht ik zaden van Leucojum nicaeense (Nederlandse naam Frans lenteklokje). De plant heette toen nog Leucojum, tegenwoordig heet het Acis nicaeensis. Meer over de naamsveranderingen in het geslacht Leucojum, zie het artikel 'A Flurry of Snowflakes' van John Grisham. Acis nicaeensis komt oorspronkelijk voor in Zuidoost-Frank-

rijk en Monaco waar het in de schaduw onder bomen groeit. De planten zijn tegenwoordig beschermd. Uit de kleine bollen groeien enkele grasachtige bladeren die zo'n 10-20 cm lang worden. Als je de planten vast laat staan, dan sterft het gewas tegen de zomer af en groeit het weer uit in het najaar. In maart-april verschijnt de bloeiwijze met aan het einde van de bloemstengel één of twee hangende, witte bloemen. Erg mooi voor in het grasveld of als onderbegroeiing. De planten houden wel van warmte, maar niet van de volle zon. Volgens de boeken zou A. nicaeensis niet geheel winterhard zijn in Noordwest-Europa. Of dit ook zo is, met de zachtere winters van tegenwoordig?

ECHTE ONBEKENDE

In Zuid-Europa groeien verschillende bolgewassen die niet geschikt zijn voor kweken in Nederland, denk aan Pancratium maritimum. De plant gedijt in de warme zomers in onder andere Italië, waar het groeit in droge zandige gronden, soms tot op het strand. In het verleden hebben vele mensen planten of zaden meegenomen naar huis en hier in Nederland geprobeerd de planten op te kweken. Zonder uitzondering zijn alle pogingen mislukt.

Een andere vertegenwoordiger van de familie der Amaryllidaceae die wel met succes in Nederland, in een kas, gekweekt kan worden is Lapiedra martinezii, de enige vertegenwoordiger van het geslacht. Deze plant werd 'pas' in 1816 beschreven en heeft zijn habitat in Zuid-Spanje en Noord-Afrika waar het groeit in rot-sige bodems. Aan het einde van de bloemsteel staan 3-4 bloemen in het scherm. De bloemen zijn wit van kleur met een groene middennerf.

LITERATUUR

Grisham, J. A Flurry of Sowflakes. The Plantsman, new series volume 5, part 1 March 2006; 22-25.

Krelage, E.H., 1946. Drie eeuwen bloembollen-export. 's-Gravenhage.